

Introducció

A finals de 2010, el Servei de Mediació i Assessorament Tècnic (SMAT) de la Direcció General d'Execució Penal a la Comunitat i de Justícia Juvenil va proposar al Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada (CEJFE) l'actualització de la taxa de reincidència juvenil pel que fa al Programa de Mediació i Reparació de menors (MRM). El Servei volia posar al dia les dades de l'estudi de 2005¹, en el qual s'analitzaven els diferents programes i mesures de justícia juvenil. D'altra banda, també volia poder comparar les dades de reincidència del Programa de MRM amb les d'altres programes o mesures.

El programa de MRM té com a marc teòric de referència el paradigma de la denominada *Justícia Restaurativa* en alternativa o com a complement de la *justícia retributiva clàssica*. Segons la recomanació del Consell d'Europa Rec (2010)²: “La *justícia restaurativa* inclou aproximacions i programes basats en unes quantes suposicions subjacents: a) que la resposta al delictes hauria de reparar tant com fos possible el mal patit per la víctima; b) que caldria conduir als infractors a entendre que el seu comportament no és acceptable i que ha tingut conseqüències reals per a la víctima i la comunitat; c)

Introducción

A finales de 2010, el Servicio de Mediación y Asesoramiento Técnico (SMAT) de la Dirección General de Ejecución Penal en la Comunidad y de Justicia juvenil propuso al Centro de Estudios Jurídicos y Formación Especializada (CEJFE) la actualización de la tasa de reincidencia juvenil en el Programa de Mediación y Reparación de menores (MRM). El Servicio quería poner al día los datos del estudio de 2005¹ en el que se analizaban los diferentes programas y medidas de justicia juvenil. Por otro lado, también se quería comparar los datos de reincidencia del Programa de MRM con los de otros programas o medidas.

El programa de MRM tiene como marco teórico de referencia el paradigma de la denominada *Justicia Restaurativa* como alternativa o complemento de la *justicia retributiva clásica*. Según la recomendación del Consejo de Europa Rec (2010)²: “La *justicia restaurativa* incluye aproximaciones y programas basados en unas cuantas suposiciones subyacentes: a) que la respuesta del delito debería reparar todo lo posible el mal sufrido por la víctima; b) que convendría convencer a los infractores respecto a la inconveniencia de su comportamiento y darle a conocer las consecuencias reales para la víctima y la comuni-

1. Capdevila, M.; Ferrer, M.; Luque, E. (2005) *La reincidència en el delictes en la justícia de menors*. Barcelona: CEJFE. Col·lecció Justícia i Societat núm.26
2. Recommendation CM/Rec(2010) of the Committee of Ministers to member states on the Council of Europe Probation Rules

que els infractors poden i haurien d'acceptar responsabilitat pel delictes comès; d) que les víctimes haurien de tenir una oportunitat d'expressar les seves necessitats i participar per determinar el millor camí perquè el delinqüent les repari; i e) que la comunitat té la responsabilitat de contribuir a aquest procés”.

El Programa de MRM a Catalunya participa d'un model de justícia juvenil que veu el menor o jove com subjectes amb capacitat per afrontar la responsabilitat de les pròpies accions i a qui és necessari confrontar amb les normes socials, tot respectant-ne els drets i garanties pròpies d'un estat de dret. El Programa de MRM es pot emprar en qualsevol moment del procediment que se segueix amb un menor presumptament o provadament culpable d'un delictes. El més habitual, però, és que tingui lloc en un moment pre-sentencial i com alternativa a l'enjudiciament del jove.

Finalitat i objectius

La finalitat de la recerca consisteix a aportar a l'SMAT dades de reincidència dels joves atesos que ajudin a conèixer aquest aspecte de l'impacte de les seves actuacions en l'àmbit del programa de MRM. La recerca ha d'ajudar, a més, a conèixer si la incidència de la MRM sobre la reincidència és millor, igual o pitjor que la d'altres programes o mesures que s'apliquen per fets similars a perfils de població similars per tal de promoure més l'ús d'una o altra resposta cap a determinats perfils de menors infractors.

En concret, els objectius de la recerca són:

1) Obtener la taxa de reincidència 2011 dels joves que han seguit un programa de MRM en l'àmbit de justícia juvenil i analitzar la incidència de diferents variables en el fet de ser o no ser reincident.

2) Saber si hi ha diferències entre la taxa de reincidència del programa de MRM i les corresponents a altres respostes del sistema als menors, per tal de valorar si hi ha respostes que adequen millor que d'altres des del punt de vista de la reincidència. Aquest objectiu implica controlar la incidència del perfil dels joves en els diferents grups d'estudi:

2.1.- Comparació de la taxa de reincidència del programa de MRM amb la corresponent al programa d'Assessorament tècnic amb proposta d'aplicació de l'article 27.4 de la Llei orgànica 5/2000, de 12 de gener, de responsabilitat penal del menor com a resultat d'un informe elaborat per un equip tècnic (aquest article permet al ministeri fiscal proposar al jutge el sobreseïment de l'expedient -no continuar la tramitació de l'expedient en interès del menor-).

2.2.- Comparació de la taxa de reincidència del programa de MRM amb la corresponent als casos que han finalitzat amb amonestació judicial com a resultat d'un informe elaborat per un equip tècnic.

dad; c) que los infractores pueden y deberían aceptar responsabilidad por el delito cometido; d) que las víctimas deberían tener una oportunidad de expresar sus necesidades y participar para determinar las mejores opciones de reparación por parte del infractor y e) que la comunidad tienen la responsabilidad de contribuir en todo este proceso”.

El Programa de MRM en Cataluña participa de un modelo de justicia juvenil que ve el menor o joven como sujeto con capacidad para afrontar la responsabilidad de sus propias acciones y a quien es necesario confrontar con las normas sociales, siempre respetando sus derechos y las garantías propias de un estado de derecho. El Programa de MRM se puede utilizar en cualquier momento del procedimiento que se siguen con un menor presuntamente o probadamente culpable de un delito. Lo más habitual es que el programa se utilice en un momento presentencial como alternativa al enjuiciamiento del joven.

Finalidad y objetivos

La finalidad de la investigación consiste en aportar a l'SMAT datos de reincidencia de los jóvenes atendidos que ayuden a conocer el impacto de sus actuaciones en el ámbito del programa de MRM. El estudio ha de ayudar, además, a conocer la incidencia de la MRM sobre si la reincidencia es mejor, igual o peor a la de otros programas o medidas que se aplican por hechos similares a perfiles de población similares, con la finalidad de promover más el uso de una u otra respuesta en determinados perfiles de menores infractores.

En concreto, los objetivos de la investigación son:

1) Obtener la tasa de reincidencia 2011 de los jóvenes que han seguido un programa de MRM en el ámbito de la justicia juvenil y analizar la incidencia de diferentes variables en el hecho de ser o no ser reincidente.

2) Saber si existen diferencias entre la tasa de reincidencia del programa de MRM y las que corresponden a otras medidas del sistema de menores, para valorar si hay respuestas más eficaces en términos de reincidencia. Este objetivo implica controlar la incidencia del perfil de los jóvenes en los diferentes grupos de estudio.

2.1.- Comparación de la tasa de reincidencia del programa de MRM con la correspondiente al programa de Asesoramiento técnico con propuesta de aplicación del artículo 27.4 de la Ley orgánica 5/2000, de 12 de enero, de responsabilidad penal del menor como resultado de un informe elaborado por un equipo técnico (este artículo permite al ministerio fiscal proponer al juez el sobreseimiento del expediente - no continuar la tramitación del expediente en interés del menor-).

2.2.- Comparación de la tasa de reincidencia del programa de MRM con la correspondiente a los casos que han finalizado con una amonestación judicial acompañados de un informe elaborado por un equipo técnico.

2.3.- Comparació de la taxa de reincidència del programa de MRM amb la corresponent a la proposta de mesura de PBC com a resultat d'un informe elaborat per un equip tècnic.

En tots els casos es volia conèixer les coincidències i divergències entre els perfils dels joves, la taxa de reincidència i el perfil dels reincidents.

Metodologia

Per l'objectiu 1 de la recerca, s'ha estudiat tota la població de justícia juvenil que l'any 2008 va finalitzar un programa de MRM i se'ls ha seguit fins a 30 de juny de 2011 per veure si han reincidit o no (N=2.022 subjectes). Les variables recollides s'agrupen en 5 blocs de dades que es corresponen amb dades sociodemogràfiques (bloc 1), dades penals (bloc 2), dades de les víctimes (bloc 3), dades del programa de MRM (bloc 4) i dades de la reincidència en els casos en què n'hi hagi (bloc 5). La presentació dels resultats segueix aquesta estructura.

Per l'objectiu 2 de la recerca, s'ha estudiat tota la població de joves de justícia juvenil que en el mateix període va finalitzar un ATM amb proposta d'Art.27.4 (N=275 subjectes), la que va finalitzar amb mesura d'amonestació (N=164 subjectes) i la que va finalitzar amb un programa d'ATM amb proposta de PBC (N=225 subjectes). Per separat i en conjunt, s'han comparat amb una mostra representativa de la població de MRM (n=275 subjectes).

Per a les anàlisis s'han fet diferents proves estadístiques utilitzant el paquet SPSS.17.0.

Resultats

1. Respecte al perfil del jove que segueix un programa de MRM

El *perfil sociodemogràfic* del jove és el d'un noi (80,5%); que inicia el programa amb una edat mitjana de 16 anys; de nacionalitat espanyola (76,4%); que ha finalitzat com a mínim l'educació primària i que majoritàriament (84,3%) té una ocupació diària o bé treballant o bé estudiant.

Pel que fa al *perfil criminalològic* la mitjana d'edat quan la comissió del delictes és de 15,6 anys. Com a trets més comuns, els joves que han seguit un programa de MRM han comès en la *causa base* un sol fet delictiu (78,8%), que correspon a la categoria de delictes -i no falta- (73,9%), i un 73,3% no té antecedents. A més, un 57,9% dels joves registren una sola causa en el seu expedient. Les tipologies dels delictes es reparteixen proporcionalment entre: delictes *contra les persones* (36,3%), *contra la propietat* (35,8%) i *altres* (21,8%). El fet es comet, de manera majoritària, amb un grup de menors d'edat (52,8%). Un 45,0% dels fets delictius que passen pel programa de MRM són violents.

2. Respecte a les víctimes

Les víctimes que participen en un procés de MRM són, majoritàriament, víctimes úniques (80%), de sexe masculí (61%) i normalment conegudes pel

2.3.- Comparación de la tasa de reincidencia del programa de MRM con la correspondiente a la propuesta de medida de PBC como resultado de un informe elaborado por un equipo técnico.

En todos los casos se quería conocer las coincidencias y divergencias entre los perfiles de los jóvenes, la tasa de reincidencia y el perfil de los reincidentes.

Metodología

Para el objetivo 1 de la investigación se ha estudiado toda la población de justicia juvenil que el año 2008 finalizó un programa de MRM y se la ha seguido hasta el 30 de junio de 2011, para saber si han reincidido o no (N=2.022 sujetos). Las variables recogidas se agrupan en 5 bloques de datos que se corresponden con datos sociodemográficos (bloque 1), datos penales (bloque 2), datos de las víctimas (bloque 3), datos del programa de MRM (bloque 4) y datos de la reincidencia en los casos que exista (bloque 5). La presentación de los resultados sigue esta estructura. Para el objetivo 2 de la investigación se ha estudiado toda la población de jóvenes de justicia juvenil que en el mismo período finalizó un ATM con propuesta de Art.27.4 (N=275 sujetos), la que finalizó con una medida de *amonestación* (N=164 sujetos) y la que finalizó con un programa de ATM con propuesta de PBC (N=225 sujetos). Por separado y en conjunto, se han comparado con una muestra representativa de la población de MRM (n=275 sujetos).

Para los análisis se han realizado diferentes pruebas estadísticas utilizando el paquete SPSS 17.0

Resultados

1. Respecte al perfil del joven que sigue un programa de MRM

El *perfil sociodemográfico* del joven es el de un hombre (80,5%); que inicia el programa con una media de edad de 16 años; de nacionalidad española (76,4%); que ha finalizado como mínimo la educación primaria y que mayoritariamente (84,3%) tiene una ocupación diaria ya sea trabajando o estudiando.

Por lo que respecta al *perfil criminalológico* la media de edad en el momento de cometer el delito es de 15,6 años. Como rasgos más comunes, los jóvenes que han seguido un programa de MRM han cometido en la *causa base* un solo hecho delictivo (78,8%), tipificado como delito -y no falta- (73,9%), y un 73,3% no tiene antecedentes. Además, en un 57,9% de los jóvenes solo consta una única causa en su expediente. Las tipologías de los delitos se reparten proporcionalmente entre: *delitos contra las personas* (36,3%), *contra la propiedad* (35,8%) y *otros* (21,8%). El hecho se comete, de forma mayoritaria, en grupo de menores de edad (52,8%). Un 45,0% de los hechos delictivos que pasan por el programa de MRM son violentos.

2. Respecto a las víctimas

Las víctimas que participan en un proceso de MRM son, en su mayoría, víctimas únicas (80%), de género masculino (61%) y normalmente conocidas por su

seu agressor (51,9%). No hi ha un perfil clar per edats (29,9% són menors, 33,9% són adults i en un 36,2% no consta o és víctima jurídica). Quan la víctima és menor trobem que ha patit més sovint delictes *contra les persones* (64,4% front el 36,2% de les víctimes majors d'edat). Quelcom semblant passa amb la variable gènere: les víctimes dones pateixen més sovint delictes *contra les persones* (51,7% front el 42,9% de les víctimes homes). En delictes *contra la propietat*, en canvi, hi ha més proporció de víctimes homes (37,7% front el 30,9% de dones). En la tipologia delictiva *contra les persones* hi ha una proporció superior de víctimes conegudes (64,5% front el 24,6% que són víctimes desconegudes per l'infractor). El 33,8% de les víctimes són víctimes jurídiques.

3. Respecte al programa de MRM

El programa de MRM triga a iniciar-se una mitjana de 4 mesos i la seva durada mitjana (d'ençà que es dóna d'alta fins que es finalitza) és de 2,6 mesos. Hi ha una valoració per part dels mediadors del resultat de les mediacions com a *positives* en un 80,3% dels casos i *negatives* en un 19,7%. Les valoracions negatives estan més sobre-representades (és a dir, hi ha una proporció superior de valoracions negatives de la que correspondria) en els següents subgrups: joves que no tenen la primària; que no estan matriculats o estan a l'atur, que ja són majors d'edat a l'inici del programa de MRM; que han comès un delicte *contra les persones*, que aquest delicte és un delicte violent; que van cometre el delicte sols o amb majors de 18 anys, que tenen antecedents, i també en el cas dels joves estrangers (que poden complir diverses de les característiques anteriors).

4. Respecte a la reincidència

La taxa de reincidència general per al programa de MRM és del 26,1%, tot i que la taxa pot variar significativament en funció de la variable controlada, com es veu a la taula 1.

Aquesta taxa és la més alta de les obtingudes fins ara (2004:12,7%; 2010:23,6%) i no es pot afirmar categòricament que vingui explicada pel canvi de perfil de jove que arriba a MRM, si més no, amb les variables controlades en aquests estudis. Si bé en aquests anys ha augmentat el percentatge de joves amb característiques vinculades a una major reincidència (per exemple, en els darrers anys trobem més joves estrangers -8,1% taxa 2004 front al 23,6% taxa 2011- o amb antecedents -21,6% taxa 2004 front el 26,7% taxa 2011, joves de 14 anys -15,8% taxa 2004 front el 19,3% taxa 2011 o joves amb resultat negatiu del programa MRM 14,0% taxa 2004 front el 19,7% taxa 2011), s'ha produït, per contra, una disminució en altres característiques vinculades a una major reincidència (per exemple, menys joves que han comès delictes *contra la propietat* -69,4% taxa 2004

agressor (51,9%). No existe un perfil clar por edades (29,9% son menores, 33,9% son adultos y un 36,2% no consta o es víctima jurídica). Cuando la víctima es menor vemos que ha sufrido con más frecuencia delitos *contra las personas* (64,4% frente el 36,2% de las víctimas mayores de edad). Algo parecido pasa con la variable género: las víctimas mujeres sufren con más frecuencia delitos *contra las personas* (51,7% frente el 42,9% de las víctimas hombres). En delitos *contra la propiedad*, en cambio, existe más proporción de víctimas hombres (37,7% frente el 30,9% de mujeres). En la tipología delictiva *contra las personas* existe una proporción superior de víctimas conocidas (64,5% frente el 24,6% que son víctimas desconocidas por el infractor). El 33,8% son víctimas jurídicas.

3. Respecto al programa de MRM

El programa de MRM tarda en iniciarse una media de 4 meses y su duración media (desde que se da el alta hasta que finaliza) es de 2,6 meses. Existe una valoración del resultado por parte de los mediadores como finalizada de *forma positiva* en un 80,3% de los casos y *negativa* en un 19,7%. Las valoraciones negativas están sobre representadas (existe una proporción superior de la que le correspondería) en los siguientes subgrupos: jóvenes que no tienen la primaria, que no están matriculados o que se encuentran en el paro, que ya son mayores de edad en el momento de iniciar el programa de MRM, que han cometido un delito *contra las personas*, que este delito es violento, que lo cometieron solos o con mayores de 18 años, que tienen antecedentes, y también en el caso de jóvenes extranjeros (que pueden cumplir diversas de las características anteriores).

4. Respecto a la reincidencia

La tasa de reincidencia general para el programa de MRM es del 26,1%, aunque la tasa puede variar significativamente en función de la variable controlada como se ve en la tabla 1.

Esta tasa es la más alta de las obtenidas hasta ahora (2004:12,7%; 2010:23,6%) y no se puede afirmar categóricamente que pueda estar explicada por un cambio de perfil del joven que llega a MRM, o al menos con las variables controladas en las investigaciones. Si bien en estos años ha aumentado el porcentaje de jóvenes con características vinculadas a una mayor reincidencia (por ejemplo en los últimos años encontramos más jóvenes extranjeros -8,1% tasa 2004 frente al 23,6% tasa 2011- o con antecedentes -21,6% tasa 2004 frente el 26,7% tasa 2011, jóvenes de 14 años -15,8% tasa 2004 frente el 19,3% tasa 2011 o jóvenes con resultado negativo del programa MRM 14,0% tasa 2004 frente el 19,7% tasa 2011), se ha producido, por el contrario, una disminución en otras características vinculadas a una mayor reincidencia (por ejemplo, menos jóvenes que han cometido delitos *contra la propiedad*

front el 35,8% taxa 2011 o que són de gènere masculí -87,2% taxa 2004 front el 80,5% taxa 2011).

-69,4% tasa 2004 frente el 35,8% tasa 2011 o que son de género masculino -87,2% tasa 2004 frente el 80,5% tasa 2011).

Taula 1. Taxes de reincidència específiques segons variables

Variabls sociodemogràfiques	Categoria	% taxa de reincidència
Gènere	Home	*28,6
	Dona	*15,7
Nacionalitat	Espanyol	*23,9
	Estranger	*33,3
Formació assolida	Primària no assolida	*45,3
	Primària assolida	27,1
	ESO assolida	*14,7
Variabls penals		
Tipus de delictes en la <i>causa base</i>	Contra les persones	28,2
	Contra la llibertat sexual	*0,0
	Contra la propietat	28,3
	Drogues	23,1
	Trànsit	21,1
	Altres delictes	*20,7
	Violència en el delictes de la <i>causa base</i>	Delictes violent
	Delictes no violent	25,0
Tipus de fet principal de la <i>causa base</i>	Falta	25,8
	Delictes	27,1
Implicats en el fet	Fet sol	28,5
	Fet amb majors de 18 anys	22,4
	Fet amb menors de 18 anys	24,4
Edat en la comissió del delictes en la <i>causa base</i>	14 anys	*38,3
	15 anys	*31,8
	16 anys	*23,2
	17 anys	*15,7
Antecedents	No (Sense antecedents)	*20,9
	Sí (Amb antecedents)	*40,4
Variabls segons el programa de MRM		
Temps entre la comissió dels fets i l'inici del programa de MRM	Inici abans dels 4 mesos	*28,3
	Inici després dels 4 mesos	*22,6
	Inici entre els 4 i 6 mesos	*21,1
	Inici després dels 6 mesos	25,1
Resultat de la MRM	Positiu	*24,2
	Amb participació de la víctima	23,8
	Sense participació de la víctima	26,6
	Negatiu	*33,8
	Per decisió del mediador	*26,0
	Per actitud del menor	*38,8
Tipus de conciliació i reparació amb la víctima	Conciliació amb la víctima exclusivament	26,2
	Conciliació amb reparació econòmica	20,8
	Conciliació amb reparació no econòmica	20,5
	Conciliació amb reparació a la comunitat	24,8

* Valors amb diferències estadísticament significatives; $p \leq 0,05$

5. Respecte a les característiques de la reincidència

Un 46% dels joves que reincideixen ho fan abans dels 6 mesos. Abans de l'any ja han reincidit quasi les tres quartes parts dels joves que ho faran. En comparació amb la taxa de 2004, els joves que passen per MRM triguen més temps a cometre un nou delictes (279,8 dies front els 242,4 dies de la taxa 2004).

5. Respecte a les características de la reincidencia

Un 46% de los jóvenes que reinciden lo han hecho antes de los 6 meses. Antes del año ya han reincidido casi las tres cuartas partes de los jóvenes que lo harán. En comparación con la tasa de 2004, los jóvenes que pasan por MRM tardan más tiempo en cometer un nuevo delito (279,8 días frente los 242,4 días de la tasa 2004).

El 86,6% dels joves reincidents ha comès la primera reincidència sent encara menors i, consegüentment s'ha intervingut des de l'àmbit de justícia juvenil. Gairebé el 80% no ha passat al sistema de justícia d'adults. Del total de reincidents del programa de MRM un 11,7% arriba a presó durant el temps de seguiment, si bé no necessàriament en la primera reincidència (fruit de la primera reincidència ingressen a presó el 4,2% dels joves).

La resposta més habitual que reben els joves en la primera reincidència és un assessorament tècnic (sense cap altra intervenció -25,0%-) o una llibertat vigilada (22,2%). Un nou programa de MRM representa la tercera intervenció proposada (19,3%) per a aquests joves.

Els joves que després d'un programa de MRM han reincidit i se'ls ha aplicat un internament o han ingressat a la presó presenten en el seu perfil més proporció de: *estrangers, antecedents i resultats negatius en el programa MRM.*

6. Respecte al perfil del reincident

Entre els reincidents hi trobem més homes, residents a Barcelona, sense cap tipus d'estudis bàsics assolits, que no treballen, més joves en el moment de cometre el delictes, amb antecedents i que han tingut un resultat negatiu en el programa de MRM i especialment quan el resultat negatiu ha estat per l'actitud del menor.

7. Respecte a la comparació entre MRM i els altres programes estudiats

La taxa de reincidència dels joves als qui s'ha aplicat l'Art.27.4 és del 15,3% i és inferior de forma estadísticament significativa a la del programa MRM (26,1%).

La taxa de reincidència dels joves a qui se'ls ha aplicat una amonestació com a mesura ferma és del 30,5%. Tot i ser més alta que la de MRM no ho és en termes estadístics.

La taxa de reincidència dels joves per als quals s'ha proposat a l'ATM una mesura de PBC és del 31,6%. Tot i ser més alta que la de MRM no ho és de forma estadísticament significativa.

8. Respecte als perfils comuns trobats analitzant conjuntament els joves de tots els programes

A l'analitzar conjuntament els 4 grups de joves els resultats ens han permès identificar dos perfils diferents que comparteixen els 4 grups:

El perfil A l'anomenem *Infractors ocasionals* i representen el 50% del total de joves. Les característiques que els identifiquen són: se'ls apliquen mesures pre-sentencials (majoritàriament l'Art.27.4 -43%- i MRM -37%-); provenen d'una estructura familiar estable; no s'han detectat problemàtiques amb el grup d'iguals; tenen com a mínim els estudis primaris assolits; estudien i/o treballen; no te-

El 86,6% de los jóvenes reincidentes han cometido la primera reincidencia siendo todavía menores y, consecuentemente se ha intervenido desde la justicia juvenil. Cerca del 80% no han pasado con posterioridad al sistema de justicia de adultos. Del total de reincidentes del programa de MRM un 11,7% llega a prisión durante el tiempo de seguimiento, si bien no necesariamente en la primera reincidencia (fruto de esa primera reincidencia ingresan en prisión el 4,2% de los jóvenes del estudio).

La respuesta más habitual que reciben los jóvenes en la primera reincidencia es un asesoramiento técnico (sin ninguna otra intervención, -25,0%-) o una libertad vigilada (22,2%). Un nuevo programa de MRM representa la tercera intervención propuesta para el 19,3% de estos jóvenes.

Los jóvenes que después de un programa de MRM han reincidido y se les ha aplicado un internamiento o han ingresado en prisión presentan una mayor proporción de: *extranjeros, antecedentes y resultados negativos en el programa de MRM.*

6. Respecto al perfil del reincidente

Entre los reincidentes encontramos más hombres, residentes en Barcelona, sin ningún tipo de estudios básicos asumidos, que no trabajan, más joven en el momento de cometer el delito, con antecedentes y que han obtenido un resultado negativo en el programa de MRM y especialmente cuando el resultado negativo ha sido por la actitud del menor.

7. Respecto la comparación entre MRM y los otros programas estudiados

La tasa de reincidencia de los jóvenes a los que se ha aplicado el Art.27.4 es del 15,3% y es inferior de forma estadísticamente significativa a la del programa MRM (26,1%).

La tasa de reincidencia de los jóvenes a los que se ha aplicado una amonestación como medida firme es del 30,5%. Pese a ser más alta que la de MRM no lo es en términos estadísticos.

La tasa de reincidencia de los jóvenes a los que se propone un ATM con medida de PBC es del 31,6%. Pese a ser más alta que la de MRM tampoco lo es de forma estadísticamente significativa.

8. Respecto a los perfiles comunes encontrados cuando se analizan conjuntamente todos los programas

Al analizar conjuntamente los 4 grupos de jóvenes los resultados nos han permitido identificar dos perfiles diferentes que comparten los 4 grupos.

El perfil A lo denominamos *infractores ocasionales* y representan el 50% del total de los jóvenes. Las características que los identifican: se les aplican medidas presentenciales (mayoritariamente el Art.27.4 -43%- y MRM -37%-); provienen de una estructura familiar estable, no se han detectado problemáticas con el grupo de iguales; tienen como mínimo estudios primarios consolidados; estudian o trabajan; no

nen antecedents; n'hi ha que s'han responsabilitzat dels fets i se'ls aplica una MRM o si no els reconeixen se'ls aplica l'Art. 27.4; el jove col·labora i s'implica en el procediment; la família participa i es preocupa i l'entorn intervé en la resolució del conflicte. El percentatge de joves d'aquest perfil que han reincidit és del 16,4%, molt més baix que la resta. Si ens fixem en el perfil d'aquests joves *infractors ocasionals reincidents* presenten elements diferenciadors respecte als que no han reincidit. Les diferències els apropen a les característiques del segon perfil que es correspon amb els *infractors habituals*.

El perfil B, els que anomenem *Infractors habituals*, representen el 15% del total de joves dels 4 grups. Les característiques que els identifiquen són: ser nois; espanyols; del grup dels més grans (16-17 anys); amb problemes conductuals detectats en consultes professionals; flirteig amb les drogues; abandonament dels estudis; expulsions del centre educatiu; que no treballen ni estudien; amb manca de contenció per part dels pares; separació dels pares conflictiva; amb episodis de violència a la llar; hi ha algun familiar empresonat; hi ha problemàtica de toxicomania en el nucli familiar; la situació econòmica és precària i hi ha intervenció de serveis socials; Aquest grup té una taxa de reincidència alta, del 47,1%. Les característiques que diferencien els reincidents d'aquest grup de la resta són una major problemàtica psicològica; dèficits cognitius; consum abusiu de drogues; major proporció de joves tutelats per la DGAIA (Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència); més joves amb amistats dissocials; i per últim major fracàs d'intervencions anteriors.

tienen antecedentes; los hay que se responsabilizan de los hechos y se les aplica una MRM y si no los reconocen se les aplica el Art.27.4; el joven colabora y se implica en el procedimiento; la familia participa y se preocupa y el entorno interviene en la resolución del conflicto. El porcentaje de jóvenes de este perfil que ha reincidido es del 16,4%, mucho más bajo que el resto. Si nos fijamos en el perfil de estos jóvenes *infractores ocasionales reincidentes* presentan elementos diferenciadores respecto a los que no han reincidido. Las diferencias los acercan a las características del segundo perfil que se corresponde al de los *infractores habituales*.

El perfil B, los denominamos *infractores habituales* y representan el 15% del total de jóvenes de los 4 grupos. Las características que los identifican son: son chicos, españoles, del grupo de mayores (16-17 años), con problemas conductuales detectados en consultas profesionales, flirteo con las drogas, abandono de estudios, expulsiones del centro escolar, que no trabajan ni estudian, con falta de contención por parte de los padres, con separaciones de los padres conflictiva, con episodios de violencia en el hogar, con algún familiar encarcelado, con problemática de toxicomanía en el núcleo familiar; la situación económica es precaria y existe intervención de servicios sociales. Para este grupo la tasa de reincidencia es alta, del 47,1%. Las características que diferencian los reincidentes de este grupo con el resto es que presentan una mayor problemática psicológica, déficit cognitivos, consumo abusivo de drogas, mayor proporción de jóvenes tutelados por la DGAIA (Dirección General de Atención a la Infancia y la Adolescencia), más jóvenes con amistades disociales y por último mayor fracaso de intervenciones anteriores.

Butlletins Invesbreu publicats

- 1 *Immigrants i criminalitat a Europa. Els exemples d'Alemanya i Espanya. Gener 1995*
- 2 *La preso pública de Barcelona durant l'etapa isabelina / La casa de correcció de Barcelona (1836-1856). Gener 1998.*
- 3 *El cost de la justícia penal. Privació de llibertat i alternatives. Febrer 1998.*
- 4 *El nen abusat sexualment com a testimoni / Els delictes contra la llibertat sexual relacionats amb menors. Març 1998.*
- 5 *Intel·ligència i personalitat en el procés rehabilitador del delinqüent. Maig 1998.*
- 6 *Salut i presó. Octubre 1998.*
- 7 *La premsa envers la violència juvenil i la presó. Novembre 1998.*
- 8 *El tractament dels agressors sexuals. Febrer 1999.*
- 9 *La victimització a Catalunya l'any 1996. Abril 1999.*
- 10 *Programes aplicats de psicologia comunitària amb personal penitenciari. Juny 1999.*
- 11 *Justícia juvenil: inserció laboral i mesures en medi obert. Octubre 1999.*
- 12 *Reincidència i delinqüència juvenil. Novembre 1999.*
- 13 *Violència domèstica. Desembre 1999.*
- 14 *L'estat de l'adopció a Catalunya (1998-1999).*
- 15 *Maltractaments infantils a Catalunya. Juny 2000*
- 16 *Presó i dones. La incidència dels programes motivacionals en la conducta social. Un estudi evolutiu (1988-2000) a la presó de dones de Barcelona. Setembre 2000*
- 17 *Avaluació d'un programa de tractament per a joves violents. Novembre 2000*
- 18 *Avaluació de l'efectivitat dels programes de tractament amb delinqüents a Europa. Gener 2001*
- 19 *La victimització a Catalunya l'any 1999. Maig 2001*
- 20 *L'arrest de cap de setmana a Catalunya (1996-2000)*
- 21 *Addictes a les drogues i reincidència en el delicte*
- 22 *Maltractaments físics greus a nadons i menors de quatre anys ingressats en centres d'acolliment*
- 23 *Intervenció institucional. Elements per a l'anàlisi en menors infractors o en risc*
- 24 *Els menors estrangers indocumentats no acompanyats (MEINA)*
- 25 *La medicació penal*
- 26 *La reincidència*
- 27 *Família i conducta antisocial*
- 28 *Presentació de dues recerques de l'àmbit penitenciari*
- 29 *Intervenció en centres de justícia juvenil*
- 30 *La Classificació inicial en règim obert dels condemnats a presó*
- 31 *La reincidència en les penes alternatives a la presó a Catalunya*
- 32 *L'assistència religiosa i la llibertat de culte a les presons de Catalunya*
- 33 *Bullying - Violència de gènere Elements per a l'anàlisi*
- 34 *Violència dels joves a la família*
- 35 *Infractors i conducta violenta*
- 36 *Drogues i tractament penitenciari*
- 37 *Perfil professional del jutge de primera instància i instrucció de Catalunya*
- 38 *Violència de gènere i justícia*
- 39 *Delictes sexuals i reincidència*
- 40 *Intervenció amb infractors juvenils*
- 41 *Mediació i resolució de conflictes en entorns penitenciaris*
- 42 *Perfil professional del Secretari Judicial de Catalunya*
- 43 *Predicció del risc de violència en contextos institucionals. Els sistemes de control monitorat aplicat a penats adults*
- 44 *Drogues i presó. Mesures de seguretat i salut mental*
- 45 *Models de política criminal i penitenciària internacional*
- 46 *Dona i violència de gènere*
- 47 *La formació dels funcionaris de seguretat dels centres penitenciaris a Catalunya i a França*
- 48 *Perfil dels penats per delictes contra la seguretat del trànsit*
- 49 *Intervenció amb agressors de violència de gènere*
- 50 *Intervenció amb infractors condemnats per delictes de trànsit a programes formatius*
- 51 *Abús sexual infantil: valoració psicosocial des de l'àmbit de la justícia*
- 52 *Agressors en violència de parella*
- 53 *Inserció després de la presó*
- 54 *Estrangers en centres penitenciaris*
- 55 *Victimologia i ciberdelicte en menors*

Edició i producció: **Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada Ausiàs Marc, 40**
Tel. 93 207 31 14
Fax 93 207 67 47
cejfe.dj@gencat.cat

Tiratge: 2.000 exemplars

ISSN: 1138-5014

Dip. legal: B-1482-1998